

Dylan, kanska grundandi yvir lívsins stóru spurningar. Myndin er tikin í 1983

*At times I think there are no words
But these to tell what's true
And there are no truths outside
the Gates of Eden.*

Móti paradísportrinum

Um vit nú kveita aftur um bak at hinum ørindunum, so eru tey sum eitt panorama yvir tað, sum fer fram í Boogie Street (fyri at brúka eitt hugtak frá Leonard Cohen), í tí veruliga heiminum og lívinum, í tí falna universi, har mótsetningar glímast - kríggj og friður, materialistisk trá og vesældómur, vald og máttloysi, motorsúkklumadonnur og lögreglumenn, gullkálvsvalsarar og biddarar. Seinast í tí minniliga triðja ørindi eru vit á eini strond, har glúskir hundar goygja eftir skipum, sum við litprunkaðum seglum stevna móti Edens portri:

*The savage soldier sticks his
head in sand
And then complains
Unto the shoeless hunter who's
gone deaf
But still remains
Upon the beach where hound
dogs bay
At ships with tattooed sails
Heading for the Gates of Eden*

Og hetta, Edens portur, sum er nevnt í heitinum á sanginum og í niðurlagnum, er mótsetningurin til Boogie Street: grindin inn í ein heim, har eingir kongar eru, einki rættarmál, eingin synd, har bara flent verður at ríkidømisins og fullkomileikans utopistum, ein heim, sum best verður lýstur í seinastu reglu í sanginum: uttan fyri Edens portur finnast eingir sannleikar.

Skaldskapur og tónlist

”Gates Of Eden” er hvørki panteistiskur sum ”Lay Down Your Weary Tune” ella átrúnaðarligur í konfessionellari merking sum ”Every Grain Of Sand”, heldur er hann religiøsúr í meira heimspekiligum týðningi, ein kemur aftur at hugsa um William Blake, sum segði, at ”tá sannkenningarinnar hurðar verða reinsaðar, fer menniskjan at síggja alt sum tað er - markleyst”. Kanska av teirri grund, at heimsins vónloysisgøta ella

oyðimørk í hesum sangi er lýst við so sterkum ófrættaðámi, sum ein málningur eftir el Greco, fær portrið í niðurlagnum eina næstan ógloymandi auru av endurløysn.

Til seinast fari eg at royna at taka saman um og víta, um tað ber til at geva Bob Dylan sess sum sangskrivara og skaldi í 20. og 21. öld. Um vit taka vavið fyrst, so vóru ár 2000 tilsamans 44 plátur, fløgur og útgávur eftir Dylan útkomnar. Nógv av hesum tilfari er langt frá lýtaleyst, men eftir standa nøkur meistaraverk, fyrst og fremst sekstíarána útgávur, men eisini frá seinni árum t.d. *Blood On the Tracks* og *Time Out Of Mind*. Sum hesar greinar hava víst, hava hesi verk vítt tematiskt veingjabreiði og fata m.a. um bæði samfelag, tilveru, kærleika, átrúna og heimspeki.

Fólkamentan og hámentan

Í sínum verkum megna Bob Dylan at stíga yvir um - ella transcendera - í hvussu er tvey høvuðsmørk, markið millum tónlist og skaldskap og markið millum tað fólksliga og tað meira intellektuella, lærda og hámentaða. Um hetta seinna umráðið er at siga, at fólksins gamla vísu- ella kvæðamentan, og ikki minst tann natúrliga og viðhvørt skapandi málsliga fynd, sum ofta er partur av henni - tað veri í Føroyum ella í USA, og har helst serliga úti á bygd - ofta goymir í sær eina poetiska fatan og kenslu, sum er sonn og ekta og væl stendur mát við – og viðhvørt er oman fyri - nútíðar finmentaðu poesifatan. Sum dømi um slíkan poesi og eina slíka kenslu, fari eg at taka fram hetta ørindi úr *Dvørgamoy III*:

*Har vóru hurðar av hókumtræ,
málar av idningshorni,
glógvar so gull í gøtum har,
sum ljómir av havrakorni.*

Tann klassiski arvurin

Myndin er sterk og rík og kann hóskandil líknast við tær tinnur av skaldskapi, sum skyggja úr sangum sum ”A Hard Rain”, ”Girl Of The North Country”, ”Love Minus Zero / No Limit”

og ”Boots Of Spanish Leather”. Men Dylan var eisini ein yrkjari, sum kunnaði seg við modernað skald sum Rimbaud, Browning, Eliot og Brecht, og sum seinni sjálvur gjørdi vart við, at sum andkomubrunnur vóru tey eldru skaldini, her hugsaði hann kanska um Keats, Blake ella Shakespeare, at líkna við ein uppافتur fruktarbetri urtagarð. Teirra slóð, bæði tann yngra og tann eldra eins væl og íblástur úr Halgubók, sæst aftur í hansara bestu yrkingum, í summum førum glógvandi gjøgnum surrealismunnar kafkakendu strendu.

Í eini samanfatán eiga vit ikki at gloyma, at Dylan veruliga hevur livað í Boogie Street, smakkað hennara sveitta, óhumsku og blóð, av hesum er hansara skaldskapur merktur, men hann fær samstundis eitt serligt perspektiv av, at yrkjarin samstundis er sjónarmaður, hvørs eygu líta at Edens portri, um somu tíð sum tey kveita aftur um bak at vónloysisgøtuni, hennara myrkri, neyð, órætti og vesældómi, og ikki minst egnum sárum og egnum misgerðum.

Hvat var í skeinki?

Eg fari til seinast at taka fram tekstin ”Not Dark Yet” av fleguni *Time Out Of Mind* frá 1997. Henda yrking, har lívsins roknskapur verður gjørdur upp, byrjar soleiðis:

*Shadows are falling and I've
been here all day
It's too hot to sleep, time is
running away
Feel like my soul has turned into
steel
I've still got the scars that the
sun didn't heal
There's not even room enough to
be anywhere
It's not dark yet, but it's getting
there*

Samdøgríð er ein mynd av lívinum, og tað er neyvan av tilvild, at her er ein regla fyri hvønn av lívsins 24 tímum. Og hvat var so í skeinki? Brostnar vónir, horvið álít, ógrødd sár, hjartagóðskan farin fyri hund og heyk, líkasæla, ein tilvera full av lygnum, lofnaðar, tómar kenslur.

Í síni viðkvæmu lýsing av hesi yrking nevnr Christopher Ricks, hvussu hegnisliga rímini verða brúkt, og hann vísir t.d. á, at triðja regla í hesum fyrsta ørindinum hevur ”kransandi” innanríim (har fyrsta og seinasta orð í regluni ríma). Hann vísir eisini á, at høvuðsorðini í tekstinum eru at finna, at kalla øll, í yrkingini ”Ode To A Nightingale” eftir John Keats og førir fram, at her má vera talan um eitt slag av ómedvitnum millumtekstleika.

Dylan roynir við hesi yrking, heldur Ricks, at knýta vinarband við deyðans neyðsyn. Men hóast deyðin, tá ein hoyrir sangin ella lesur tekstin, er til staðar sum skuggi, verður hann ongastaðni nevndur við navni. Hinvegin er eitt annað orð – *even* – nevnt fyra ferðir, í samansetingini ”not even”. Orðið merkir her ”enntá, so frægt sum”, men tað merkir samstundis, á eldri máli, tað sama sum *evening*, t.e. kvøld.

Soleiðis fær yrkjarin, sum Ásla Sjúrdardóttir í *Ragnars* kvæði, bæði sagt og ikki sagt, hvat her leikar á. Hvussu nógv er eftir av hansara játtandi gudstrúgv, kann næstseinasta regla í tekstinum kanska geva eina ábending um:

*Don't even hear a murmur of
a prayer
It's not dark yet, but it's getting
there*

Dylan og skúlin

Sum fleiri ferðir nevnt varð skaldskapur helst upprunaliga borin fram sum sangur, vísa ella kvæði. Dylan umboðar, eins og Wolf Biermann, Regin Dahl og Kári P., hesa fornu og ríku skaldskaparfatan. Mikil sangari er hann ikki, um vit líkna hann við Caruso ella Stefan Islandi. Viðhvørt ljóðar røddin spent, sum megnar hon ikki sína uppgávu, og tá ið hann syngur ”Every Grain of Sand” (á *Shot Of Love*), ljóðar málið – so lægið tað tykist, tá ein hugsar um, at hetta er ein av hansara væleydnaðu tekstum – mishátt, næstan trúttandi. Og kortini megnar hann at bera nakrar av sínum tekstum – eitt nú ”Love Minus Zero / No Limit” og ”Desolation Row” – fram við sterkari, vakrari og rúmari rødd.

Hann er tó fyrst og fremst ein óvanliga finur, neyvur, kensluborin og inniligur tolkari, sum tekstir sum ”Corinna, Corinna”, ”Girl Of The North Country” og ”Visions Of Johanna” eru ógloymandi dømir um. Um ”Not Dark Yet” er at siga, at henda framførsla, bæði sum tekstur, vokalt og hvat fylgispæli viðvíkir, er eitt meistaraverk, sorgblið, bersøgin, ósentimental, meditatívt drálandi og samstundis finliga klantrut sum ”Cello” eftir J.H.O. Djurhuus:

*Leyvið dettur, dettur,
frost og stormur kvettir –
brátt er einki
leyvsblað eftir.*

Nógv verður í dag tosað og skrivað um ”kanon”. Málið er viðkomandi, men – av tí at øll listarfatan í eini ávísari vídd er persónlig og subjektív – torført at viðgera. Var eg lærari, hevði tó ikki ivast í á onkrum sinni at farið við næmingunum inn í Dylanstovu. Ein kann royna at ímynda sær, hvussu tað hevði kenst, um tey gomlu skaldini høvdu sangrødd, sum teir megnaðu at tolka síni verk við, so at ein kundi hoyrt T.S. Eliot borið fram *Four Quartets*, Baudelaire *Le Crépúscule du soir* ella Goethe *Die Braut von Korinth*. Í slíkum ljósi eigur Dylan at verða sæddur, og upplivingar av hesum slag hevur hann at bjóða.

BÓKMENTIR

Dylan, Bob: *Lyrics 1962-2001*. Simon & Schuster. London 2004.
Gray, Michael: *Song & Dance Man III. The Art of Bob Dylan*. Continuum. London New York 2000.
Herdman, John: *Voice Without Restraint: Bob Dylan's Lyrics and Their Background*. Paul Harris Publishing. Edinburgh 1982.
Heylin, Clinton: *Dylan Behind the Shades*. Penguin Books. London 1991.
Kamban, Hanus: *Ein veingjað Cordelia*. Í ”Eyðvinur. Heiðursrit til Eyðun Andreassen”. Ritstj.: M. Marnersdóttir, J. Cramer og A. Johansen. Føroya Fróðskaparfelag. Tórshavn 2005.
Marquse, Mike: *Chimes of Freedom. The Politics of Bob Dylan's Art*. The New Press. New York London 2003.
Ricks, Christoper: *Dylan's Visions of Sins*. Ecco. New York 2004.

William Blake (1757-1827), skaldið og sjónarmaðurin, hvørs farvegur sæst í »Every Grain Of Sand